

Marijan Mašo MILJIĆ*

SVETI JOVAN VLADIMIR U RETROSPEKTIVNOJ CRNOGORSKOJ BIBLIOGRAFIJI (1494–1994)

Apstrakt: U tekstu je dat pregled bibliografskih jedinica u crnogorskoj retrospektivnoj (višetomnoj) bibliografiji, kako monografskih publikacija (knjiga) tako i tekstova u periodici (časopisi, novine, godišnjaci, itd...) koji se neposredno ili posredno odnose na dukljanskog kneza i svetitelja Jovana Vladimira.

Radi se o publikacijama i tekstovima iz istoriografije, etnografije, teologije, istorije književnosti, istorije umjetnosti, arheologije itd.

Pored informativnog dijela saopštenja, tekst sadrži osvrt i komentar na bibliografske jedinice, njihov značaj i naučnu vrijednost.

Retrospektivna nacionalna bibliografija predstavlja ne samo integralnu sliku cjelokupnog štampanog nasljeđa jednog naroda nego i ogledalo njegove pismenosti, duhovnosti i identiteta. Ona je, sa druge strane, nezaobilazno polazište za naučna istraživanja, priručnik za svaku priliku.

Crnogorska nacionalna bibliografija je kapitalni državni, kulturni i naučni projekat na kome decenijama radi Centralna narodna biblioteka „Đurđe Crnojević” na Cetinju.

U rasponu od pola milenijuma, od 1494. do 1994. godine, ona obuhvata: *Retrospektivnu nacionalnu bibliografiju monografskih publikacija, Retrospektivnu bibliografiju članaka i priloga u serijskim publikacijama i Retrospektivnu bibliografiju serijskih (periodičnih) publikacija.*

Bibliografije su rađene na osnovu tri usvojena kriterijuma: teritorijalnom, nacionalnom i predmetnom. Ne ulazeći dalje u koncepciju, strukturu i opseg *Retrospektivne crnogorske bibliografije*, neophodno je kazati da su do sada pu-

* Marijan Mašo Miljić, bibliograf, Istorijski institut Crne Gore, Podgorica

blikovana 4 toma u preko 30 knjiga, kao i to da neki tomovi još uvijek nisu realizovani, a planirani su. Od 1994. radi se na *Tekućoj crnogorskoj bibliografiji*.

U okviru svih objavljenih tomova za našu temu „Sveti Jovan Vladimir u crnogorskoj retrospektivnoj bibliografiji (1494–1994)” identifikovali smo oko 40 bibliografskih jedinica koje se direktno odnose na ovu milenijumsku ličnost crnogorske istorije, čija svetiteljska slava prelazi nacionalne granice, a istorijska veličina i značaj svjedoče o najstarijoj crnogorskoj prošlosti, uprkos njenom kontinuiranom posvajanju i osporavanju, pa i falsifikovanju.

I ovih 40-ak bibliografskih jedinica daju dragocjene informacije o izuzetnoj ličnosti crnogorske i balkanske istorije, ali i otvaraju neka pitanja koja se sada, retrospektivno, mogu postaviti sa početka 21. vijeka i novoga milenijuma. One su vrlo inspirativne za promišljanje, kako pojedinačno tako i zajedno posmatrane. Vladimirov kult, zajedno sa Krstom, sačuvao se u Krajini i širio preko Albanije, Makedonije, Grčke i Bugarske, ali ne u unutrašnjosti Crne Gore i njenog (srpskog) okruženja. Koji su razlozi za to i kakve prepreke nije se teško dosjetiti. Od godine kada su Vladimirove svetačke mošti navodno ukrali Epirci (1215) do vremena kad je njegovo žitije ušlo u *Srbljak* i srpski sinaksar prošlo je skoro šest i po vjekova, što je vrlo indikativan podatak.

Kao što je svekoliko dukljansko istorijsko i duhovno nasljeđe potiskivano iz kolektivne crnogorske memorije, tako je i veliki vladar i svetitelj Jovan Vladimir potiskivan iz svijesti svoga naroda.

Tek je vladika Vasilije, zahvaljujući Mavru Orbinu i njegovom djelu *Kraljevstvo Slovena*, prevedenom na ruski jezik, ukazao svome narodu na njegovu dalju prošlost, Prevalitanu (Prevalis), Duklju i Zetu svojom *Istorijom Crne Gore*, publikovanom 1754. godine u Moskvi. Već kasnije neki pisci tzv. patriotske škole, romantičari znaju za kneza/kralja Jovana Vladimira.

Među autorima, osim Popa Dukljanina, nema u *Retrospektivnoj crnogorskoj bibliografiji*, sem u istorijama Crne Gore ili širim istorijskim pregledima, nijednog monografskog, njemu posvećenog djela nekog crnogorskog pisca.

Prvi tekst u crnogorskoj periodici o Sv. Jovanu Vladimiru objavio je Filip Radičević u *Prosvjeti* — listu za crkvu i školu, u sv. 1–2–3 za 1889. godinu, u rubrici *Starine*, pod nazivom *Krst mrkovski u Baru*. U tekstu je, prema kazivanju Mrkojevića, ispričan istorijat Krsta i kulta Sv. Jovana Vladimira koji se čuva u porodici Andrović a poštuju ga pravoslavci, katolici i muslimani. U tekstu se govori i o Vladimirovom pogubljenju i narodnom predanju.

Bibliografija bilježi više izdanja *Ljetopisa Popa Dukljanina* u kome se govori o Vladimiru i Kosari.

U crnogorskoj periodici tek je 1927. godine u *Zapisima* objavljen tekst, etnografskog sadržaja, „Sveti Jovan Vladimir u narodnoj uspomeni” autora Andrije Jovičevića.

U duhu onoga vremena u kome je Crna Gora obezdržavljena i obezimenjena Svetozar Tomić je objavio u listu *Dubrovnik* 1925. godine tekst „Prvi srpski kralj i prvi srpski svetitelj”. To je isti onaj S. Tomić koji je pripremao Podgoričku skupštinu, na kojoj je njen potpredsjednik Savo Fatić izgovorio onu čuvenu rečenicu: „Ja vas molim, gospodo, da ostavimo na stranu istoriju Crne Gore. Što se pak tiče njene političke istorije, ja je dijelim na dva dijela: na do juče i od juče. *Mi više nijesmo Crnogorci nego Srbi.*”

U tomu III knj. 6 (1936–1944) nalaze se tri bibliografske jedinice koje se odnose na dukljanskog vladara i svetitelja. Ilija Radulović je u *Zetskom glasniku* (1938, 31–32,3) objavio tekst „Zetski knez Sv. Jovan Vladimir”, dvije godine kasnije, u istom glasniku (1940, 812–813,15–16) Blažo Đurović „Knez Jovan Vladimir”, a Milivoje Matović u *Crnogorskom vjesniku* (2/1944, 52, 2) „Sv. Jovan Vladimir (Knez Duklje — Zete 998–1016)”. Međutim, prvi pisani pomen Zete je kod vizantijskog pisca Kekavmena tek sto godina kasnije (oko 1080. godine).

U narednih nekoliko decenija po *Retrospektivnoj crnogorskoj bibliografiji*, do 1985. godine nije publikovan nijedan tekst u periodičnim publikacijama koji se odnosi na Sv. Jovana Vladimira.

U tomu IV — knj. 1, u kome je data bibliografija knjiga o Crnoj Gori na jezicima naroda i nacionalnih manjina sa prostora SFRJ do 1994. godine, identifikovane su 33 bibliografske jedinice.

Posebno ističem dva izdanja *Ljetopisa Popa Dukljanina*, jedno je 1928. uređio Ferdo Šišić, a drugo, latinski tekst sa hrvatskim prijevodom, koji je uređio, napisao uvod i komentar Vladimir Mošin, u Zagrebu, 1950. godine.

Od 1934. do 1989. godine objavljeno je šest monografskih publikacija, religijsko-teološkog karaktera posvećenih djelimično ili u cjelini Jovanu Vladimiru. Dimitrije Bogdanović „Likovi Svetitelja” (1972), Nikolaj Velimirović „Beseda svetome kralju Jovanu Vladimiru” (1925), Čedomir Marjanović „Sv. Jovan Vladimir” (1925), nesumnjivo jedna od objektivnijih studija. Slobodan Mileusnić je u svojoj knjizi „Sveti Srbi” Sv. Jovanu Vladimiru posvetio nekoliko stranica; Leontije Pavlović je u knjizi „Kultovi lica kod Srba i Makedonaca” takođe obradio kult Jovana Vladimira; Anđelija Stančić ga svrstava među najbolje srpske svetitelje, iako SPC za njega nije znala više od 600 godina.

Nenad Ljubinković je napisao tekst „Legenda o Vladimiru i Kosari: između pisane i usmene književnosti” (1977). Među najranijim i najznačajnijim studijama koje se bave Sv. Jovanom Vladimirom jeste studija Stojana Novakovića „Prvi osnovi slovenske književnosti među balkanskim Slovenima, s akcen-

tom na Vladimira i Kosaru” (1893). Legendu o Vladimiru i Kosari pod istim naslovom, objavio je i Đorđe Sp. Radojičić (1967).

Dragutin J. Ilić je napisao pjesmu u desetercu posvećenu dukljanskom kralju i svetitelju, a Vojislav J. Ilić Mlađi je legendu o kralju Jovanu Vladimiru i Kosari izložio u stihovima (1925). Lazar Lazarević je napisao dramu u tri čina (1888).

Jovan Sterija Popović napravio je dramu u pet dejstviya o ubistvu zetskoga kneza Vladimira (1886), a Stefan Trnevski, takođe dramu „Vladimir i Kosara” (1967). Stevan Sremac je objavio pripovijetku „Vladimir Dukljanin” 1905. godine. Takođe, pod istim naslovom Petar Preradović je napisao dramu, odnosno tekst za operu u 4 čina (1919–1932).

Milenko M. Vukićević je publikovao istoriografski tekst o Vladimiru i Kosari, kao o dvjema „svijetlim slikama” iz naše prošlosti (1925).

Mihailo Jović je 1924. godine u Beogradu objavio kraću studiju „Kralj Vladimir”.

Uz dr Č. Marjanovića, možda je činjenički najvredniji tekst napisao Dimitrije Ruvarac (u Zemunu 1892), „O Svetom Vladimiru: istorično književna crtica”.

Osamdesetih godina prošlog vijeka Milan Ubavkić objavio je „Istoriju Srba” u dva dijela (1883). U prvom tomu Jovanu Vladimiru posvećeno je osam stranica, naravno kao srpskom vladaru. No, alhemija pretvaranja crnogorske istorije u neke druge ima znatno dužu tradiciju koja ni poslije toliko vremena ne prestaje, uz domaće trgovce nacionalnom istorijom i nakupce iz okruženja. Što se tiče crnogorske retrospektivne bibliografije ne znači da su svi tekstovi, knjige i članci u periodici detaljno popisani. Propusta ima.

Recimo „Razgovor ugodni naroda slovinskoga” Andrije Kačića Miošića, djelo koje je priredio sam pjesnik, od prvog izdanja doživjelo je još nekoliko. U njemu ima pjesama o kralju Vladimiru.

Pored bibliografskih jedinica koje se direktno ili indirektno odnose na Sv. Jovana Vladimira, dukljanskog vladara i svetitelja, podatke o njemu treba tražiti u širim kontekstima. Prije svega u izdanjima *Ljetopisa Popa Dukljanina*, u kojima su dati njegova vladavina, ratovanje, stradanje i, nadasve, *legende* o njegovoj ljubavi sa Kosarom, makedonskom princezom, ćerkom cara Samuila.

Takođe, dragocjene podatke, negdje manje negdje više, nalazimo u širim istorijskim pregledima — vizantijskim hronikama i drugim izvorima, kao i u istorijama Balkana, Crne Gore i njenog okruženja, pogotovo u istorijama srpskog naroda, bez obzira na posvojenje i najranije crnogorske prošlosti, pa čak i očevitna njena osporavanja i falsifikovanja. To ubacivanje „kukavičjih jaja” u crnogorsko ontološko gnijezdo kontinuirano traje ne samo sa političkim, ideološkim nego i sa naučnim blagoslovom.

Krajem prošlog vijeka cijelu dukljansku prošlost, pa i legendu o Vladimiru i Kosari u crnogorsku književnost (poeziju i prozu) prvi je uveo Jevrem Brković, a u novije vrijeme Miraš Martinović i drugi.

Nadam se da je ovaj i površni pregled dao sliku zastupljenosti i tretmana ove izuzetne crnogorske ličnosti, kako u ranijem tako i u našem vremenu.

IZVOD IZ BIBLIOGRAFIJE

1. 968. — Služba (Posljedovanje) svetoga kneza Vladimira. — Prosvjeta, 1/1889, 6, 240–241.
O sačuvanim listovima jedne crkvene knjige u Pivskom manastiru, prevedene s grčkog.
2. 5085. RADIČEVIĆ, Filip — Krst mrkovski u Baru. — Prosvjeta, 1/1889, 1/2/3, 96.
O krstu zetskog kralja Vladimira.
3. 5098. RUVARAC, Ilarion. — Kamičci — prilošci za drugi Zetski dom. — Prosvjeta, 2/1894, 8, 421–425; 9, 475–479; 10, 530–540; 12, 645–657.
O manastirima na Skadarskom jezeru.
4. 5285. JOVIČEVIĆ, Andrija. Sv. Jovan Vladimir u narodnoj uspomeni. — Zapisi, 1/1927, 1, 6, 321–328.
O Jovanu Vladimiru kao vladaru i o njegovu kultu u Krajini i Crnogorskom primorju.
5. 5810. TOMIĆ, Svetozar B. — Prvi srpski kralj i prvi srpski svetitelj. — Dubrovnik, 1/1925, 17, 2.
O knezu Jovanu Vladimiru, vladaru Zete.
6. 858. MATOVIĆ, Milivoje. Sv. Jovan Vladimir (Knez Duklje — Zete, 998–1016). — Crnogorski vjesnik, 2/1944, 52, 2. — Potpis: M.
7. 10520. ĐUROVIĆ, Blažo. Knez Jovan Vladimir. — Zetski glasnik, 12/1940, 812–813, 15–15.
8. 10755. RADULOVIĆ, Ilija M. — Zetski knez Sv. Jovan Vladimir. — Zetski glasnik, 10/1938, 31–32, 3.
9. 12138. MARKOVIĆ-ŠTEDIMLIJA, Savić. — Dukljansko kraljevstvo i Dušanovo carstvo. — Zeta, 7/1936, 18, 3; 19, 4.

10. 12140. MARKOVIĆ-ŠTEDIMLIJA, Savić- Istorija Crne Gore. — Zeta, 7/1936, 26, 2. — Potpis: S. M. Štedimlja.
11. LJETOPIS POPA DUKLJANINA / [uvod, prevod i komentar Slavko Mijušković]. — Titograd. Grafički zavod, 1967 (Titograd: Grafički zavod). — 282 str., 47 str. Tabli (faksimil): 19 sm. — (Biblioteka Luča; 19)
Uvod: str. 7–120. — Ljetopis Popa Dukljanina: fotokopija vatikanskog rukopisa: str. 123–169. — Bibliografija uz tekst. — Komentar uz tekst. — (Plast.)
12. ISTORIJA CRNE GORE / [redakcija Nikola Banašavić, Dimitrije Vujović, Risto Dragičević, Nikola Đakonović, Milinko Đurović, Mirčeta Đurović, Pavle Mijović, Slavko Mijušković, Đoko Pejović, Vlado Strugar]. — Titograd: Redakcija za istoriju Crne Gore, 1967 — (Beograd: Naučno delo). — knj.; 25 sm
Knj. 1: Od najstarijih vremena do kraja XII vijaka / [autori Zarije Bešić, Draga Garašanin, Milutin Garašanin, Jovan Kovačević; karte, skice i crteži Sreten Marković, Panče Pelivanški; crtež osnova crkava Mirko Kovačević; registri Zagorka Letica]. — XIII, 508 str., [5] presav. listova (istorijske karte), [56] str. tabli: ilustr. Predgovor / Redakcija: str. IX–XIII. — Bibliografija i bilješke uz tekst. — Registri.
13. LUKIĆ, Vasilije
Prečista Krajinska: prvi slovenski spomenik u Crnoj Gori: (osvrt na njenu ulogu u političkoj i kulturnoj istoriji Duklje — Zete i na događaje do 1914. godine) / Vasilije Lukić. — Cetinje: [B. i.],; 24 sm (Broš.)
14. 47. GORTAN, Veljko
Osvrt na prijevod Ljetopisa Popa Dukljanina / — Skoplje: [s. n.], 1951. — str. [3]–7.
O hrvatskom prijevodu iz 1950. godine.; P. o.: Živa antika; god. I, sv. 1. — Podaci sa korica.
15. 50. KELEMINA, Jakob
Popa Dukljanina „Libellus Gothorum”: (I–VII): studija o starogermanskih spominih v naši zemlji / Jakob Kelemina. — Ljubljana: [s. n.], 1939. — str. 15–35.
16. 63. POP DUKLJANIN
Letopis Popa Dukljanina/ uredio Ferdo Šišić. — Beograd: Srpska kraljevska akademija, 1928. — 480 str. — (Posebna izdanja / SKA; knj. LXVII. Filozofski i filološki spisi; knj. 18).
Tekst ćiril. i latin. — Sadržaj: I. Latinska redakcija s Orbinovim talijanskim prevodom. II. hrvatska redakcija s Marulićevim latinskim prevodom. Predgovor. Uvod o Letopisu popa Dukljanina (str. 1–184); Ekskurs o lokrumskim falsifikatima (str. 185–225); „Pripomenak” Ivana Črnčića (str. 257–285); Komentar uz Ljetopis (str. 417–466); Orbinove be-

leške tekstu Letopisa Popa Dukljanina (str. 467); Ključ tekstovima Letopisa Popa Dukljanina (str. 468–477). — Bibliografija i beleške uz tekst.

17. 64. POP DUKLJANIN

Ljetopis Popa Dukljanina: latinski tekst sa hrvatskim prijevodom i „Hrvatska kronika” /priredio, napisao uvod i komentar Vladimir Mošin; hrvatski prijevod latinske redakcije: Stjepan Mencinger i Vjekoslav Štefanić. — Zagreb: Matica hrvatska, 1950. — 105 str.

Uvod: str. 11–[36].

18. 87. BOGDANOVIĆ, Dimitirije

Likovi svetitelja / Dimitrije Bogdanović. — Beograd: Glavni savez udruženog pravoslavnog sveštenstva SFRJ, 1972. — 210, [3] str. [26] l. tabli — (Biblioteka Svešteničkog udruženja; knj. 1)

Predgovor [autora]: str. 5–8.; [U sadržaju]: Prepodobni Stefan Piperski (20. maj): str. 101; Sveti Jovan Vladimir (22. maj): str. 103–104; Sveti Petar Cetinjski (18. oktobar): str. 169–170.

19. 92. VELIMIROVIĆ, Nikolaj episkop

Beseda o svetome kralju Jovanu Vladimiru / episkop ohridski Nikolaj. — Sremski Karlovci: „Hrišćanski život”, 1925. — 17 str. — (Biblioteka Hrišć./anskož/života; 9)

Sa slikom sv. kralja Jovana Vladimira na koricama.

20. 114. JASTREBOV, Ivan S.

Podatci za istoriju srpske crkve: iz putničkog zapisnika I. [vana] S. Jastrebova. — U Beogradu: [b. i.], 1879. — IV. 224

[U sadržaju]: O pravoslavnim srpskim starim i novim crkvama u staroj Zeti, sadašnjem skadarskom okrugu: str. 143–176; Jepiskopija Zetska: str. 176–191; Beleške o imenu Crne Gore: str. 205–212; Popis hrisovulja na Cetinju o Manastiru Sv. Nikole na Vranjini: str. 213–224.

21. 119. KALIĆ, Jovanka

Crkvene prilike u srpskim zemljama do stvaranja arhiepiskopije 1219. godine / Jovanka Kalić. — Beograd: [b. i.], 1979. — str. [27] –53, [1] list sa tablom.

Otisak iz Zbornika radova sa međunarodnog skupa „Sava Nemanjić — Sveti Sava: istorija i predanje” (Naučni skupovi SANU; knj. 7. Predsedništvo; knj. 1). — Naporedni naslov na koricama i rezime na franc. jeziku. — [U sadržaju]: B) Barska arhiepiskopija (str. 34–48).

22. 128. MARJANOVIĆ, Čedomir

Sv. Jovan Vladimir / Čed.[omir] Marjanović. — Beograd: Biblioteka savremenih religiozno-moralnih pitanja, 1925. — 72 str.: ilustr. — (Biblioteka savremenih religiozno-moralnih pitanja; knj. 13 i 14).

23. 129. MARKOVIĆ, Vasilije

Pravoslavno monaštvo i manastiri u srednjovekovnoj Srbiji / Vasilije Marković. — Sremski Karlovci: Stanoje Stanojević [i] Nikola Radojčić, 1920. — IV, 158 str.

Vasilije Marković: (* marta 1882 + februara 1920)/St.[anoje] Stanojević: str. [III]–IV. — O izdavanju ove knjige/ St. Stanojević, Nikola Radojčić: str. [157]–158. — O manastirima u Zeti i Crnogorskom primorju na str. 31–36, 73, 78–81, 146–151.

24.130. MARKOVIĆ, Ivan

Dukljansko-barska mitropolija / napisao Ivan Marković. — Zagreb: [autor], 1902. — XI, 221 str. Sadrži i kraće biografije biskupa i nadbiskupa iste mitropolije. — Kazalo osobnih i geogarfskih imena: str. 215–222. — Bibliografija i bilješke uz tekst.

25. 142. MILEUSNIĆ, Slobodan

Sveti Srbi / Slobodan Mileusnić. — Kragujevac: Kalenić, izdavačka ustanova Srp. pravosl. eparhije šumadijske, 1989. — 222 str., [8] str. sa tabl. U boji: ilustr.

Pogovor: str. 215–217.

[U sadržaju]: Sveti Jovan Vladimir, kralj zetski (str. 10–16); Sveti Stefan Štiljanović (Škiljanović), knez (str. 174–179; u Bečićima je 1875. god. podignuta crkva posvećena Sv. St. Štiljanoviću); Svetitelj Vasilije Ostroški Čudotvorac, mitropolit (str. 191–197); Prepodobni Stefan Piperski (str. 201–203); Svetitelj Petar Cetinjski Čudotvorac, mitropolit (str. 207–211). — Opis prema primerku u Biblioteci Srpske pravoslav. partijaršije.

26. 150. OSTOJIĆ, Ivan

Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima. Sv. 2: Benediktinci u Dalmaciji / Ivan Ostojić. — Split: Benediktinci priorat — Tkon (kod Zadra), 1964. — 655 str.: ilustr.

U sadržaju. *Trinaesta glava*. Boka Kotorska (1. Sv. Juraj pred Perastom. 2. Sv. Petar od Polja. 3. Sv. Marija de Resson. 4. Sv. Luka na Krtolima. 5. Sv. Nikola Petranički. 6. Sv. Mihovil na Prevlaci. 7. Sv. Petar Gardački. 8. Sv. Marko de Pin (i)ta. 9. Sv. Marija de Flumine u Kotoru. 10. Sv. Mihovil Kotorški. 11. Sv. Ivan. 12. Sv. Marija de Flumine u Kotoru. 13. Otočić Stradioti. 14. Gospe od milosti na Otoku. 15. Sv. Duje u Boci Kotorскоj. 16. Sv. Trojica kod Kotora. 17. Žanjica — Sv. Hipolit. 18. Sv. Agata u Prčanju. 19. Sv. Marija in Kotezio. 20. Samostan nepoznata imena u Kotoru. 22. Sv. Martin u Kotoru. — *Četrnaesta glava*. Od Budve do Bojane. (1. Sv. Marija u Budvi. 2. Sv. Petar Budvanski. 3. Sv. Marija Radačka. 4. Sv. Spas Barski. 5. Sv. Sergije kod sela Mrkojevića. 6. Sv. Marko u Turčinima. 7. Sv. Nikola na Bojani. 8. Sv. Sergije i Vakh na Bojani. 9. Benediktinci u Baru. 10. Koludrice u Budvi. — 11. Prečista Krajinska.); Registri kao u prvoj svesci; naporedni naslov na latin. jeziku.

27. 151. PAVLOVIĆ, Leontije
Kultovilica kod Srba i Makedonaca: (istorijsko-etnografska rasprava) / Leontije Pavlović. — Smederevo: Narodni muzej, 1965. — 354.: ilustr.
[U sadržaju]: Jovan Vladimir: (poginuo 1016); Stefan Štiljanović; Vasilije Ostroški; Stefan Piperski; Petar I Petrović Njegoš [Petar Cetinjski]. — Rezime na rus. jeziku.
28. 167. RUŽIČIĆ, Nikanor
Istorija srpske crkve / od Nikanora Ružičića. Knjiga prva. — U Zagrebu: [b. i.], 1893. — V, 327 str.
[U sadržaju]: § 32. Stanje srpske crkve u Dukljansko-zetskoj županiji; Vaspostavljanje Dukljanske arhiepiskopije u Antibaru /Baru/: str. 157–197.
29. 2158. ILIĆ-Mlađi, Vojislav J.
Kralj Jovan Vladimir: — legenda u stihovima — /Voj.[islav], Ilić — Mlađi. — Beograd: [autor], 1925. — 27 str.
30. 182. STANČIĆ, Anđelija
Najveći svetitelji srpski i slovenski / Anđelija Stančić. — Beograd: [b. i.], 1934. — 45 str.
[U sadržaju]: Gde je poginuo kralj Jovan Vladimir: str. [29]–35.
31. 2002. LJUBINKOVIĆ, Nenad
Legenda o Vladimiru i Kosari: između pisane i usmene književnosti / Nenad Ljubinković. — Beograd: [b. i.], 1977. — str. 139–[146].
P. o.: Naučni sastanak slavista u Vukove dane 6, sv. 2, 1976.– Podaci sa korica. — Rezime na rus. jeziku. — Na koricama MSC [Međunarodni slavistički centar].
32. 2031. NOVAKOVIĆ, Stojan
Prvi osnovi slovenske književnosti među balkanskim Slovenima. Legenda o Vladimiru i Kosari [kulturno-istorijske studije Stojana Novakovića. — U Beogradu: Srpska kraljevska akademija, 1893. VIII — 299 str. — (Posebna izdanja] Srpska kraljevska akademija; knj. III. Filozofski i filološki spisi; knj. 1).
Nasl. na koricama: Osnovi slovenske književnosti. — Registar. — Literatura, izvori i beleške uz tekst. — [U sadržaju]: Sveti Jovan Vladimir. Književno stanje u Zeti X i XI veka; Legendarna predanja o Sv. Jovanu Vladimiru; Elbasanske štampane legende i služba Sv. Jovanu Vladimiru.
33. 2079. RADOJIČIĆ, Đorđe Sp.
Legenda o Vladimiru i Kosari: — njeni vidovi XI–XIX veka / Đorđe Sp. Radojičić. — [Kruševac]: Bagdala, 1967. — [8] str. — (Mala biblioteka. Stranice prošlosti)
/Objavljeno u književnom listu, „Bagdala” (Kruševac); br. 96–97, 1967.

34. 2157. ILIĆ, Dragutin J.
Smrt kralja Vladimira / Drag. J. Ilić. — Beograd: [autor], 1925. — 16 str.
Pesma (u desetercu). — Izdavač prema Srpskoj bibliografiji; knj. 4/19.953.
35. 2367. LAZAREVIĆ, Lazar
Lazara Lazarevića Vladimir i Kosara: drama u tri akta. — Pančevo: Knji-
žara Braće Jovanovića, [1888]. — 80 str. — (Narodna biblioteka Braće Jo-
vanovića; sv. 165).
Godina izdanja prema Srpskoj bibliograf. knj. 9/43.612.
36. 2373. POPOVIĆ, Jovan Sterija
Celokupna dela. 2, Dramska dela / Jovan St. Popović; priredio Uroš Džo-
nić. — Beograd: Narodna prosveta, [b. g.]. — 452 str. — (Biblioteka srp-
skih pisaca; 2).
[U sadržaju i]: Vladislav: Žalosna igra u pet dejstava: str. /398/ — 452. — O ubistvu zet-
skog kneza Vladimira.
37. 2375. POPOVIĆ, Jovan Sterija
Jovana S. Popovića Vladislav: žalosna igra u pet dejstva. — Pančevo: Knji-
žara Braće Jovanovića, /1886/. — 61 str. — (Narodna biblioteka Braće Jo-
vanovića; sv. 133).
O ubistvu zetskoga kneza Vladimira. — Godina izdanja prema Srpskoj bibliograf., knj.
13/63.131.
38. 2377. PROROKOVIĆ — Nevesinjac, Risto T.
„Vojislav” ili ustanak u Zeti 1040. godine: istorijska drama u tri radnje —
/ napisao Ris.[to] T. Proroković — Nevesinjac. — Beograd: autor, 1904. —
92 str.
39. 2378. TANEVSKI, Stefan
Vladimir i Kosara / Stefan Tanevski. — Skopje: Makedonska knjiga, 1967.
— 123 str. — (Biblioteka Drama)
40. 2463. SREMAC, Stevan
Vladimir Dukljanin: Iz knjiga starostavnih / od Stevana Sremca. — Novi
Sad: [Matica srpska], 1904. — 75 str.
O zetskom knezu Vladimiru.
41. 2464. SREMAC, Stevan
Vojislav Travunjanin: Iz knjiga starostavnih / od Stevana Sremca. — Novi
Sad: [Matica srpska], 1905. — 71 str.
O zetskom knezu Vojislavu (1040–1050).

42. 2465. SREMAC, Stevan
Iz knjiga starostavnih. 2, Vladimir Dukljanin. — Novi Sad: Matica srpska, 1904. — 75 str. — (Knjige za narod Matice srpske; 111).
43. 2466. SREMAC, Stevan
Iz knjiga starostavnih, 3, Vladimir Dukljanin. — Novi Sad: Matica srpska, 1905. — 71 str. — (Knjige za narod Matice srpske; 112).
44. 2467. SREMAC, Stevan
Iz knjiga starostavnih: pripovetke / Stevan Sremac. — Beograd: Narodno delo, [1935]. — 426 str. — (Stevan Sremac. Celokupna dela u sedam knjiga; 7).
[U sadržaju i]: Vladimir Dukljanin; Vojislav Travunjanin.
45. 2495. PRERADOVIĆ, Petar
Dela / Petar Preradović. — [Beograd]: Narodno delo, 1932. — XI, 424 str., sa sl. autora. — (Klasici jugoslovenski).
Lujo Vojnović / Petar Preradović: VII–XI str. — [U sadržaju]: Pesme. [Veći spevovi] i [Drame]. — Od dve drame jedna je „Vladimir i Kosara”.
46. 2496. PRERADOVIĆ, Petar
Djela Petra Preradovića / [Petar Preradović]; priredio Branko Vodnik. — Prvo potpuno i kritičko izdanje. — Zagreb: Branko Vodnik, 1919. — 2 knj. II. Knjiga. — XXXV, 415 str.
Život i djela Petra Preradovića: str. III–XXXV. — [U sadržaju]: Vladimir i Kosara: opera u četiri čina: str. [165]–227.
47. 2497. PRERADOVIĆ, Petar
Pjesnička djela Petra Preradovića. — U Zagrebu: [Odbor za izdavanje dela P. Preradovića]; [s. a.]. — XXXIX, 599 str., [5].
Predgovor datiran „u proljeće god. 1873”. — U sadržaju: II. Vladimir i Kosara: opera u četiri čina: (str. [405]–457).
48. 2837. VUKIĆEVIĆ, Milenko M.
Vladimir i Kosara: dve svetle slike iz naše prošlosti / Milenko M. Vukićević. — Beograd: Knjižara Zdravka Spasojevića, 1925. — 68 str.: ilustr.
49. 2856. JOVIĆ, Mihailo
Kralj Vladimir / napisao Mih. Jović. — Beograd: Knjižarnica Rajkovića i Đukovića, 1924. — 24 str.

50. 2880. RUVARAC, Dimitrije
O Sv. Jovanu Vladimiru: istorično književna crtica / napisao Dimitrije Ruv-
arac. — U Zemunu: [b. i.], 1892. — 84 str.
Preštampano iz „Novog vremena” za 1892. god.
51. 3316. UBAVKIĆ, Milan S.
Istorija Srba / od Milana Ubavkića. — U Beogradu: [autor]. — knj.
Knj. I.: Od najstarijeg vremena pa do smrti cara Uroša V Nemanjića godi-
ne 1371–1883. — VIII, 297 str.
[U sadržaju]: O knezu Jovanu Vladimiru: str. 41–49; Stevan Vojislav: str. 49–59; O kralju
Mihailu Vojislavljeviću: 1051–1081: str. 59–65; Konstantin Kralj Bodin: (1081–1102): str.
65–71.
Knj 2.: Po domaćim i stranim izvorima i piscima / izradio Milan S. Ubav-
kić. — 1897. — 151 str.
[U sadržaju]: III. Zeta od 1367. do 1499. godine: str. [135]–147. — V. I str. 90–91 i 106 [o
Kotoru].
52. 2853. ILIĆ, Dragoljub P.
Jugoslovenski narodni vladari i velikani: istorijske slike za škole i narod /
Drag./oljub/ P. Ilić; predgovor napisao Vlad.[imir] N. Čorović. — Beograd:
[autor], 1936. [dat.]. — 224 str.: ilustr.
Uvodna reč datirana: Beograd, 1936. god. — U sadržaju i o vladarima stare Duklje, po-
tom o Ivanu Crnojeviću, i vladikama i vladarima iz porodice Petrovića.
53. 2854. ILIĆ, Dragoljub P.
Naši narodni vladari/ Drag.[oljub] P. Ilić. — Beograd: Knjižarnica Rajković
i Ćukovića, [1928]. — 190 str., [43] lista sa tablom. — (Nova knjižarnica).
I o vladarima stare Duklje, potom o Ivanu Crnojeviću, Šćepanu Malom i vladarima iz po-
rodice Petrovića Njegoša.
54. 2856. JOVIĆ, Mihailo
Kralj Vladimir / napisao Mih. Jović. — Beograd: Knjižarnica Rajkovića i
Ćukovića, 1924. — 24 str.
55. 2885. STANOJEVIĆ, Stanoje
Naši vladari / Stanoje Stanojević. — Beograd: Narodno delo, 1927. — [96]
str.: ilustr.
P.[etar] M. Petrović / Prijateljima čitaocima: str. [2]. — [U sadržaju]: Vojislav: 1040–1050;
Mihailo: 1050–1080; Bodin 1081–1101; Đurađ Baošić: 1371–1379; Baoša: 1379–1385;
Đurađ Stracimirović: 1385–1403; Baoša Baošić: 1403–1421; Ivan Crnojević: 1465–1490;
Vladika Danilo: 1697–1735; Vladika Sava: 1735–1781; Vladika Vasilije: 1750–1766; Vla-
dika Petar I: 1784–1830; Vladika Petar II: 1830–1851; Knez Danilo: 1851–1860; Nikola I:
1860–1918: 1921.

56. 3131. ISTORIJA SRPSKOG NARODA.

Knj. 1, Od najstarijih vremena do Maričke bitke (1371) / napisali Dragoslav Srejšević, Miroslava Mirković, Jovan Kovačević, ... [i dr.]. — Beograd: Srpska književna zadruga, 1981. — V — [VIII], 702 str., /104/ str. sa tablama: ilustr. Napomene i bibliografske reference uz tekst. — str. V — [VIII]: Predgovor / Uređivački odbor. — Skraćenice češće navedenih dela: str. 665–669. — Spisak karata / izradila Angelina Perić: str. 671. — Fotografije / snimio Dušan Tasić: str. [672]. — Crteži / izradio Dragomir Todorović: str. [672]. — Registar: str. 673–/698/. — [U sadržaju]: *Osamostaljenja i uspon dukljanske države* / Sima Ćirovića: str. 180–196. — V. Registar (Bar, Balšići, Barska arhiepiskopija, Boka Kotorska, itd.).

57. 3153. JANTOLEK, Stevan

Istorija naroda Jugoslavije: (skripta za studente VPŠ u Beogradu / Stevan Jantolek. — (2. dop. izd.). — Beograd: [b. i.], 1951. — 487 str.
[U sadržaju]: Duklja (Zeta): str. 56–58; Zeta (Crna Gora): str. 191–199; Propast Zete (Crne Gore): str. 249–250; Crna Gora u borbi za nacionalni opstanak: str. 318–324; Crna Gora u borbi za oslobođenje: str. 405–413.

58. 3158. JIREČEK, Konstantin

Istorija Srba. Prva knjiga: (do 1371) / napisao Konstantin Jireček; preveo i dopunio Jovan Radonić. — [2. Izd.]. — Beograd: Izdavačka knjižnica Gece Kona, 1922. — XIV, 328 str., [1] list sa slikom pisca.
Predgovor: str. [V]–IX. — Predgovor prevodioca: str. [XI]–XII. — Drugi prdgovor prevodioca: str. [XIII]–XIV.

59. 3160. JIREČEK, Konstantin

Istorija Srba. Treća sveska: (Kulturna istorija: I deo) / napisao Konstantin Jireček; preveo i dopunio Jovan Radonić. — Beograd: Izdavačka knjižarnica Gece Kona, 1923. — VI, 297 str.
O plemenskom uređenju (Duklja, Zeta, C. Gora) str. 49–56, o Barskoj arhiepiskopiji i Kotorškoj episkopiji str. 87–95, o Ulcinju, Baru, Budvi, Kotoru str. 101–105, robovima u Kotoru str. 121–122, obavezama Budve u vreme rata, zemljoradnji, zanatima, trgovini i dr.

60. 3162. JIREČEK, Konstantin

Istorija Srba. Knjiga prva: do 1537. godine: (politička istorija) / [napisao] Konstantin Jireček; preveo Jovan Radonić. — 2. ispr. i dop. izdanje. — Beograd: Naučna knjiga, 1952. — XVI, 515 str.
Predgovor [autora]: str. [V] — IX. — Predgovor prevodioca: str. [XII]–XIV. — Registar: str. [435]–512. — O Crnoj Gori na str. 76–77, 92–97, 118–119, 122, 124–125, 131, 318–319, 364–365, 398–406, 426–428.

61. 3163. JIREČEK, Konstantin

Istorija Srba. Knjiga druga: (kulturalna istorija) / [napisao] Konstantin Jireček; preveo Jovan Radonić. — 2. ispr. i dop. izdanje. — Beograd: Naučna knjiga, 1952. — XVI, 514 str.

O Crnoj Gori v. registar, a opširnije na str. 41–50, 73–78, 84–88, 101–103, 136–137, 160–161, 192–193, 322–323, 381–382, 391–392, 396–397.

62. 3247. RADOJČIĆ, Nikola

Društveno i državno uređenje kod Srba u ranom srednjem veku: — prema Barskom rodoslovu. / Nikola Radojčić. — Skoplje: Glasnik Skopskog naučnog društva, 1935. — str. 28.

P. O.: Glasnik Skopskog naučnog društva; knj. 15, d. n. 9, 1935. — Rezime na franc. jeziku.

63. 3249. RADOJČIĆ, Nikola

Srpski državni sabori u srednjem veku / od Nikole Radojčića. — Beograd: Srpska kraljevska akademija, 1940. — 318 str. — (Posebna izdanja / Srpska kraljevska akademija; knj. 130. Društveni i istoriski spisi; knj. 54. Izdanje Zadružbine Milana Kujundžića; [knj.] 10)

O načinu održavanja sabora na području Duklje / prema Barskom rodoslovu — (Letopisu Popa Dukljanina) v. str. 55–63; o vezi ranijih zetskih i raških sabora v. str. 82.

64. 3277. STANOJEVIĆ, Stanoje

Istorija srpskoga naroda / St.[anoje] Stanojević. — Beograd: [autor], 1908. — [8], 387 str.

Pogovor: [385]–387. — [U sadržaju]: Zeta kao politički centar srpskoga naroda: str. [72]–91; Borba Zete i Raške o prevlast: str. [92]–107; i na drugim mestima u knjizi pominju se događaji u Zeti, a potom i u Crnoj Gori (str. 277, 290, 381/2).

65. 3280. STANOJEVIĆ, Stanoje

Istorija srpskog naroda u srednjem veku / od Stanoja Stanojevića. — Beograd: Srpska kraljevska akademija. — knj. [Deo] I: Izvori i historiografija. Knj. 1: O izvorima. — 1937. — III, 338 str. — (SKA/ Posebna izdanja; knj. 121. Društveni i istoriski spisi; knj. 49. Zadružbina Kamenka i Pavla Braće Jovanovića; [knj.] 13)

Predgovor / Jov.[an] Radonić: str. I–III.– [U sadržaju]: XVI. Ispitivanje starina u Crnoj Gori i Boci Kotorskoj: str. [142]–145. — U odeljku „Vukov rad na traženju i skupljanju srpskih starina”, govori se i o Vukovom boravku u Crnoj Gori odn. o njegovim saradnicima i njihovim izveštajima.

66. 3284. STOJIĆ, Vera

Istorijska hronologija jugoslovenkih zemalja: (od VI veka do Ujedinjenja) / sastavila Vera Stojić. — Zagreb: Glavno uredništvo Almanaha Kraljevine

- Jugoslavije, 1930. — 48 str.: ilustr. — (Priručna biblioteka Almanaha Kraljevine Jugoslavije; sv. 1)
Obuhvata i Crnu Goru (Zetu, Duklju).
67. 3340. ŠUFLAJ, Milan
Povijest sjevernih Arbanasa: (sociološka studija) / Šufflay, Milan. — Beograd: Seminar za arbanasku filologiju, 1925. — 50 str.
U sadržaju i o Duklji, Zeti, Baru, Balšićima i Crnojevićima (v. str. 4, 5, 11–13, 18, 35, 36. — [P. o.]: Arhiv za arbanasku starinu, jezik i etnologiju; knj. 2, 1924. — Naslov iznad teksta. — Rezime na nemač. jeziku.
68. 3347. VELIMIROVIĆ, Nikolaj
Čitanka o svetome kralju Jovanu Vladimiru / sastavio episkop Nikolaj. — Beograd: [b. i.], 1925. — 70 str., [8] listova tabli.
Iz raznih izvora.
69. 3385. KOVAČEVIĆ, Jovan
Tradicija o dukljanskom kraljevstvu kod Nemanjića / Jovan Kovačević. — [Beograd: SAN-u, b. g.]. — Str. /291/ — 294.
Povodom članka I. Božića „O položaju Zete u državi Nemanjića” / Istor. glasnik, 1950. br. 1–2). — Rezime na franc. jeziku. — P. o.: [Istorijski časopis] Istorijskog instituta SAN., 1955.
70. 3397. МЕДАКОВИЋ, Милорад
Повѣстница Црне Горе од најстари времена до 1830. / сачинѣно Милорадом Медаковићем. — У Земуну: [б. и.], 1850. X, 11–235 стр.
71. 3401. МИЛАКОВИЋ, Димитрије
История Црне Горе / написао Д.[имитрије] Милаковић. — У Задру: [б. и.], 1856. — IX, 330 стр.
Предговоръ /: стр. III–IV, — Краткій прегледъ за ову кнѣгу употребљѣны матеріяла (стр. V–IX).
72. 3402. MILAKOVIĆ, Dimitrije
Istorija Crne Gore / napisao D.[imitrije] Milaković. — Pančevo: Knjižara Braće Jovanovića, [1888.] — (Narodna biblioteka Braće Jovanovića; sv. 169, 171, 173, 175) — 4 knj. [Sv.] 1.: — 64 str.
Dimitrije Milaković / Životopis: str.: [3]–5. — Predgovor / str. [7]–8. — Kratki pregled za ovu knjigu upotrebljeni materijala: str. 8–12.
[Sv.] 2. — 65–128 str.
[Sv.] 3. — 129–192 str.
[Sv.] 4. — 193–250 str.
Dodatak [Zemljopisna imena]: str. 249–250.

73. 3403. MILAKOVIĆ, Dimitrije
 Storia del Montenero / rel Demetrio Milaković; traduzione di G. Augusto Kaznačić. — Ragusa: Carlo Pretner Tip. Editore, 1877. — XI, 244 str.
 G. A. K.[aznačić] / II Cavaliere Demetrio Milaković: str. VII–XI. — [Bibliografija]: Breve rivista delle fonti consultate per la presente istoria: str. 3–7.
74. 3404. MILOBAR, Fran
 Dukljanska kraljevina / piše F.[ran] M.[ilobar]. — Sarajevo: [s. n.], 1900. — IV, 227 str.
 [P. o.]: Glasnik Zemaljskog muzeja u BiH; XI, 1899; 2 i 3..., 4. — XII, 1900; 1 ... — Opis prema Hrvatskoj bibliograf.; knj. 14/37.055.
75. 3407. MILUTINOVIĆ-SARAJLIJA, Sima
 Историја Церне Горе одъ искона до новіега времена / списана Симеономъ Милутиновићемъ Сарайлиомъ — У Бъограду: [б. и.], 1835. — VIII, 120 стр., [1] лист са таблом (факс.)
 Предисловіе. Къ читателю / Списателъ: [VII]–VIII. стр.
76. 3423. POPOVIĆ, Đorđe
 Istorija Crne Gore / u kratko izveo Đorđe Popović. — Beograd: [autor], 1896. — 262 str.
77. 3435. STANOJEVIĆ, Stanoje
 O prvim glavama Dukljanskog letopisa / od St. Stanojevića. — Beograd: [b. i.], 1927. — str. [93] — 101.
 [P. o.]: Glas SKA; knj. 126.
78. 3487. ŠUFLAJ, Milan
 Srbi i Arbanasi: (njihova simbioza u srednjem vijeku) / Milan Šufraj; sa predgovorom St.[anoja] Stanojevića. — Beograd: Seminar za arbanasku filologiju, 1925. — IV, 142 str. — (Biblioteka Arhiva za arbanasku starinu, jezik i etnologiju. Istoriska serija; knj. 1)
 [Predgovor]: str. III–IV. — Glavna pomagala: str. 137–139. — Oznaka sadržaja pojedinih poglavlja: I. 1. Južnoilirski gradovi: Medon, Škodra i Doklea; 2. Srpski kraljevski dvor kraj Skadra; 3. „Rimljani” Drivasta; 4. Južnoitalska i arabanasko-dukljanska listina; Konservativizam notarske listine u Duklji; 5. Ulčinj kao domena srpskih kraljica; Car Dušan i njegov protovestijar Kotoranin Nikola Buća; Kovnice u Skadru i Ulcinju. — II. 7. Duklja ili Zeta i Gornji i Donji Pilot; Ma’zi ili Crna Gora. — III. 10. Predaja Skadra i Drivasta 1396.; Borbe srpskih despota za baštinu Balšića. — IV. 11. Jedinstven biološki facies Zete i Sjeverne Albanije; 13. Veliki dan zetskog i arbanaskog katuna. — V. 19. Dalmatinski pojas Morlaka i njegov dukljanski nastavak. — VI. 23. (Borba Bara i Dubrovnika za metropolitanska prava nad dukljanskim biskupijama; 24. Borba s Dubrovnikom izaziva u Baru mržnju na papu; Prodor pravoslavlja kroz katolički jadranski nasip: metohije hilandar-

skog i srpskih manastira; 25. Simbioza katolicizma i pravoslavlja; Uloga krojskih biskupa i barskih nadbiskupa; 26. (Mošti Sv. Jovana Vladimira, Prečista Krajinska i Manastir Šiko Gjon). — VII. 28. (Crvena i i Bijela Hrvatska Popa Dukljanina; Crvena pokrajina Crmnica i Kučeva između Budve i Skadarskog Blata; 29. Živa saradnja barskog i splitskog klera potkraj 12. vijeka; Đorđe Balšić II kao župan Korčule i Hvara). VIII. 32. Zetski Balšići 1360–1421. i Stjepan Balšić Maramonte 1419–1444.; Dinastije Crnojevića i Kastriota)

79. 2536. ИЛЫНСКИЙ Г. А. Лекции по истории южнославянских литератур, читанные в харьковском университете в 1907/8 уч. г. Харьков: типолит. С. Иванченко, 1908. 133 с.
Мирослављево јеванђеље; Житије Јована Владимира у Љетопису Попа Дукљанина — стр. 90–96.

Marijan Mašo MILJIĆ

SAINT JOVAN VLADIMIR IN THE RETROSPECTIVE MONTENEGRIN
BIBLIOGRAPHY (1494–1994)

Summary

The text provides an overview of bibliographic items in the Montenegrin retrospective bibliography (which takes several volumes), including monographic publications (books), as well as texts from periodics (journals, newspapers, heralds, etc.), which refer directly or indirectly to the Doclean prince and saint Jovan Vladimir.

It is about the publications and texts from historiography, ethnography, teology, history of literature, art history, archaeology, etc.

Besides the informative part, the contribution includes the review and coment of bibliographic items, their relevance and scientific value.